

16 листопада – День працівників сільського господарства України

Олександр МАЛІЄНКО,
Петро ЗАПОРОЖЕЦЬ (фото)

Земля філософія

Один день із директором агрофірми «Маяк» Героєм України
Миколою ВАСИЛЬЧЕНКОМ

Кілька десятиліть тому мету сільського господарства в нас визначали прямолінійно і просто: треба прогнати населення. І не так уже принципово, в який спосіб та якою ціною це досягається. Однак час засвідчив, що такий підхід надто вузький і неконструктивний, бо, наприклад, від якості продуктів харчування залежить здоров'я нації, від способу господарювання – екологічна безпека, здатність угідь до самовідтворення, збереження родючості ґрунтів. А перехід вітчизняної економіки на ринкові рейки поставив перед господарствами нові вимоги й до їхньої «економіки», оскільки без ретельного фінансового аналізу, мінімізації виробничих витрат конкурентоспроможності на агроринку нині не досягнеш. Іншого, значно вагомішого звучання набули такі поняття, як сучасна техніка, прогресивна технологія, аграрна наука... Це вже не данина моді, а життєва необхідність, обов'язкова умова розвитку агросфери. Повноправною складовою діяльності господарств стало також забезпечення пристойних побутових і соціальних умов не тільки для своїх працівників, а й для членів їхніх сімей, бо лише в такий спосіб можна затримати на селі людей, без котрих будь-яка програма, техніка чи наукові рекомендації залишаться фактично безадресними, позбавленими перспектив практичного впровадження.

Отже, сьогодні перед агрофірмами постає цілий комплекс складних завдань. Краще сказати, надскладних, бо державна політика в галузі сільського господарства, декларуючи підтримку сільгоспвиробників, насправді досить часто лише ускладнювала їм життя, створюючи додаткові обмеження та перепони. Чи загалом посильні ці завдання для конкретного господарства в такий, м'яко кажучи, не надто сприятливій ситуації? Відповідь ми спробували отримати, як то кажуть, із перших вуст, провівши день в агрофірмі «Маяк», яку в одному з профільних видань названо «концептуальним стандартом агробізнесу в Україні».

На розвилці, де від магістральної автотраси відгалужується дорога на село Піщане Золотоніського району на Черкащині, стоїть танк. Певно, це традиційне місце для зустрічі тих, хто приїздить у село або агрофірму «Маяк», чиї поля розпросторилися докола. Садиб з траси не видно, а пам'ятний знак – хороший орієнтир, його не проскочиш. От зранку ми й зустрілися тут із директором агрофірми «Маяк» Миколою Васильченком. Що-

правда, «ранок» почався в нього на кілька годин раніше, бо під час жнив він зазвичай уже о пів на п'яту в полях, звідти й під'їхав до цього місця зустрічі на позашляховику. Авто вів сам, пояснивши, що на час жнив особистий водій пересів на комбайн – і заробить більше, й господарству вправний механізатор не зайвим буде. У кабіні Микола Семенович почав коментувати те, що ми бачили докола.

Потужний трактор «Катерпіллер» обробляв поле безвідвальним способом, захоплюючи широкозахватним, теж імпортованим, культиватором одразу вісім метрів поля з одночасним внесенням мінеральних добрив.

– Агрегат такий, що працював би й на «автопілоті», – пояснює наш співрозмовник. – Розвертаючись на 180 градусів, він може захопити оброблену смугу або залишити проміжок

не більш ніж один сантиметр. Ще одна перевага трактора – широкі гумові гусениці, що найліпше для землі, адже зменшується тиск на ґрунт, а отже, й шкода, якої може йому заподіяти важка техніка.

Сучасних зразків високопродуктивної сільськогосподарської техніки ми ще багато побачимо в агрофірмі. Тут діє принцип: **максимально скоротити частку людської праці, переклавши її тягар на машини**. До того ж машини ці мають бути великі, потужні, сучасні. Саме таку техніку тут купують і, як з'ясувалося, вся вона імпортована. Чому ж підтримуємо іноземного виробника, а не вітчизняного? Господар розводить руками: відповідь на це запитання слід шукати не тут, у полі, а, певно, у високих кабінетах, де й визначаються пріоритети державної економічної політики. А ще, можливо, й на тих підприємствах, де після лібералізації зовнішньоекономічної торгівлі не збагнули, що в'їхати в сучасний ринок на тракторах і комбайнах застарілих моделей не вдасться.

Звісно, хоч би якими були техніка та технології, а рослинництво так чи

інакше залежить від погодних умов. Як реагують у господарстві на прихми погоди, котрі, за спостереженнями метеорологів, неабияк почастішали? Своєрідною відповіддю на таке запитання стало... рясне соняшникове поле. На цьому місці кілька місяців тому град ушент вибив посіви сої. Відразу вирішили пересіяти поле насінням соняшнику. За словами Миколи Семеновича, не можна було втрачати жодного дня, навіть згаяні години могли негативно позначитися на врожаї. Тож діяли максимально швидко, застосувавши метод суцільного посіву. Його перевага в тому, що не формуються традиційні ряди, а отже, немає проміжків між ними, куди б потрапляли сонячні промені. А так щільна тінь від молодого листя завадить росту бур'янів і сприятиме збереженню вологи. Урожай вийшов добрий, ніби й не було недавнього удару природної стихії.

Микола Семенович – прихильник органічного землеробства, щоб із вирощеного можна було готувати їжу смачну і здорову. Тож на поля вносяться органічні добрива, до того ж у великій кількості – по 10–12 тонн на гектар, а це в рази більше, ніж у середньому по області. На думку директора агрофірми, тільки **поєднання рослинництва і тваринництва**, коли одна галузь підтримує й підсилює другу, забезпечуючи її чи то кормами, чи то добривами, й дає можливість досягти високої ефективності сільськогосподарського виробництва.

З полів ми потрапили на будівельний майданчик. Біля зерносушильного комплексу елеватора на 20 тисяч тонн розгорнулося за голландською технологією будівництво комбикормового заводу продуктивністю 10 тонн на годину. Отже, буде можливість не тільки зберігати вирощений врожай, а й переробляти на комбикорм для потреб агрофірми й продажу. А це додаткова вигода для господарства, бо кожен етап перероблення продукції дає змогу не платити за це комусь, а залишати кошти в себе. Відомо, що корми, так би мовити, пропущені через тваринництво, тобто реалізовані вже у вигляді молока і м'яса, подвоюють економічний зиск.

Загалом усе у виробничій діяльності агрофірми «Маяк» підпорядковано **економічній доцільності**. Візьмімо, наприклад, технологію зберігання напіввологого зерна кукурудзи, з якою свого часу ознайомився в господарстві ще перший Президент України Леонід Кравчук. Раніше кукурудзу доводилося висушувати для зберігання, а потім перед використанням зволожувати. Тепер вона просто подрібнюється й зберігається за 35-відсоткової вологості без доступу повітря. Собівартість при цьому зменшується вдвічі.

А візьмімо енерговитрати. Використовувати сьогодні велику кількість газу (опалювати ж потрібно понад п'ять тисяч квадратних метрів площі різних приміщень) – неприпустима розкіш навіть для економічно міцного господарства. То яка альтернатива? Тут

перейшли на відновлювані джерела енергоносіїв: з полів завозиться пресована солома, з лісопосадок (у яких, до речі, потрібно періодично виконувати санітарні рубки) – дрова. Для такого альтернативного палива придбали й встановили відповідні котли. Одним із них, датсько-українського виробництва, оснащено центральну котельню. Тут усе автоматизовано, тому немає потреби тримати чергових і техніків. Звичайно, за обладнання й автоматику чимало заплачено, але ефект вражаючий: порівняно з газом опалювання дровами дешевше у 4,5 разу, а соломою – у 8,5 разу!

До слова: згадані котли, як і трактори, комбайни, сіялки, культиватори, автотранспортувачі та іншу техніку, «Маяк» купує за власні кошти, обходячись без кредитів, дотацій і посередників, вклавши за останні 13 років 350 мільйонів гривень. А **самостійність у прийнятті рішень, вільний вибір напрямів діяльності та партнерів** – це теж економічна категорія. І якщо з розумом скористатися цими можливостями, ефект буде досить вагомий.

Ось іще один штрих у цьому контексті. Доволі потужна ремонтна база агрофірми розташована поруч із автотрасою. «Чому ж не скористатися таким вигідним положенням?» – озвучили нам запитання, з якого недавно й зародилася чергова ідея сина і правої руки Миколи Семеновича – Олексія, який працює заступником директора агрофірми. Тож тут будуть не тільки лагодити свою тех-

Микола Васильченко із сином Олексієм

У звичайних корпусах — здобутки світової аграрної науки

50

ніку, а й надавати послуги водіям, що прямують на Київ чи в напрямку Черкас і Кременчука. Вже завершується будівництво готелю, кафе та їдальні. Скажімо, далекобійники зможуть тут пообідати, переночувати, поремонтуватися. До їхніх послуг — автоматика, шиномонтаж тощо. Це все запрацює пізніше, а наразі ми обійшли поверхи, де розташовані зручні робочі кабінети для персоналу, побутові приміщення, душові кабінети для робітників. Упевнено можна стверджувати, що не на всякому столичному підприємстві створено побутові умови такого рівня. А це теж має неабияке значення.

У документальній стрічці про «Маяк» Олексій Васильченко наводить такий факт. Його однокурсники в Національному університеті біоресурсів і природокористування України (колишня сільськогосподарська академія) були в основному із сільської місцевості, але більшість із них соромилися зізнаватися, що вони із села. Напевне, не в останню чергу така «сором'язливість» пов'язана зі стереотипами щодо сільського життя: тяжка фізична праця, невлаштований побут, антисанітарія, бездоріжжя...

Тож в агрофермі насамперед подбали про те, щоб вирівняти умови роботи у сферах сільського господарства й промислового виробництва. А такий підхід дав можливість робити ставку на молодь. Приклад самого Олексія підтверджує, що їй можна довірити

будь-яку справу. Закінчивши університет і аспірантуру, він поєднує ролі практика, фахівця та науковця. Розібравшись на місці з проблемою, що виникла на полі чи тваринницькому комплексі, потім за комп'ютером проглядає кон'юнктуру аграрного ринку чи відстежує нові здобутки аграрної науки. Має хист, щоб репрезентувати надбання і потенціал агрофірми під час прийому делегації або перед телекамерою. Так, він іде шляхом, втворюваним його знаменитим батьком, повним кавалером ордена «За заслуги», заслуженим працівником сільського господарства почесним академіком Національної академії аграрних наук України, однак, судячи з газетних і журнальних публікацій, вже давно робить самостійні, багато в чому новаторські кроки.

...Дорогою до наступного об'єкта — доїльного залу Микола Семенович попередив:

— Доїння почнеться рівно о 13.00 — ані хвилиною раніше чи пізніше.

У полі — точність до сантиметра, тут — до хвилини... Не здивувалися, якби в раціоні тварин порції кормів розраховували до грамів, бо вже побачили, як перед приготуванням суміші в міксері всі її компоненти проходили через ваги, що фіксувала відеокамера... Важче було повірити в те, що з доїнням 1000 корів упоруються дві доярки, перепрошую, операторки. Але сумніви відпали, коли

ми піднялися на другий поверх, з якого сцену молочного дійства видно як на долоні.

Під музичний супровід корови самі заходять і шикуються у відповідному місці. Завдання операторів — санітарна обробка вимені та зцідження перших краплин, щоб не дати шансу жодному мікробові. Потім вмикається доїльний апарат, і за 10–12 секунд молоко трубопроводом доставляється в холодильну камеру, ніде не контактуючи з повітрям. Тому воно відповідає найвищим стандартам.

Одразу після доїння підлога автоматично змивається й зал приймає нову партію з 32 корів. Певно, не тільки в нас виникло запитання: а як навчають тих, котрі вперше заходять до доїльного залу.

— Та це легше зробити, ніж привчити до порядку декого з дорослих людей, — усміхнувся М. Васильченко. — Автоматика не дозволить корові прилаштуватися не на своєму місці, а інші корови «покажуть», як правильно ставати. Після двох-трьох спроб тварина вже сама робить усе, як треба.

На шиї в усіх корів побачили невеличкі пристрої. Як пояснила нам менеджер молочного комплексу Марина Тарасенко, котра чергувала за комп'ютером, це транспондери — своєрідні електронні паспорти корів. З їхньою допомогою фіксується показник сьогоднішнього надою, а також на екран монітора виводиться вся необхідна інформація про корову від початку її «повноліття».

Дбайливі руки і новітня техніка забезпечують комфортне утримання корів і свиней

Не забуваючи альма-матер. День знань у Національному університеті біоресурсів і природокористування України

Зовні всі приміщення п'яти ферм тваринницького комплексу нічим особливим не вирізняються. Хіба що під час їх будівництва десь дах підняли вище, щоб сучасна техніка могла заїхати. А от усередині – здобутки аграрної галузі Європи та світу. Це не перебільшення, бо насправді сучасні технології й техніку запозичено (за свої кривні, звісно) у США і Канаді, Ізраїлі й Нідерландах, Німеччині та інших провідних країнах.

Привезти це не означає отримати результат. Потрібно підкріпити умінням і знаннями. А то й психологію людей міняти доводиться. Робочий день розписано ледь не по хвиликах, операції регламентовані так, що, прогавивши нібито дрібницю, можеш не гривню заробити, а бути на три оштрафованим...

Микола Семенович визнає, що його світогляд помінявся після поїздки 1988 року до США, де він побував у штатах Айова, Міннесота, Іллінойс та Індіана. Вражливий побаченим, він по-своєму почав трактувати популярне колись гасло «Доженімо й переженімо Америку!».

– Насправді нікого наздоганяти чи переганяти не потрібно, – розмірковує М. Васильченко. – Треба ставити перед собою високу, але реальну мету. Й, досягнувши її та врахувавши нові можливості, щораз піднімати планку вище й вище... А час покаже, чиє місце попереду, а чиє – позаду.

Микола Семенович очолює господарство (вивіска якого не раз мінялася) вже 35 років. Спочатку був головою колгоспу «Маяк», потім – директором однойменного радгоспу, пізніше – головою правління колективного сільгоспідприємства з тією ж назвою. А з 2000 року він – директор товариства з обмеженою відповідальністю, яке офіційно називається СТОВ «Агрофірма «Маяк».

Якщо взяти дату останньої реорганізації господарства, то це буде зручна віха для статистичного аналізу показників діяльності. Так-от, порівняно з 2000 роком надой на корову в середньому зросли з 6,3 тисячі літрів молока до 8,4 тисячі. А для декількох корів «норма» ще вища – 10–15 тисяч літрів. Виробництво м'яса збільшилося з 821 до 3670 тонн, тобто у 4,5 разу, а по свинині зростання ще більше – з 342 до 3094 тонн, тобто в 9 разів, а вал зерна зріс з 12 975 до 27000 тонн!

...Проте не тільки про здобутки йшлося того дня. Під вечір, розмовляючи по мобільному телефону, Микола Семенович все більше насплювався. І пояснив нам причину.

Телефонні розмови стосувалися сусіднього села Бакаєвого Чорнобаївського району поруч із Франківкою, де він народився й провів дитячі роки, а його батько Семен Семенович у ті часи керував передовим колгоспом. Потім тут відбулися різні реорганізації, й урешті люди здали свої земельні паї новоствореній агрофірмі «Мрія». Так-от, її керівники до того догосподарувалися, чи то «домріялися», що поля поросли бур'яном, а власники паїв, відповідно, давно нічого за них не отримують, навіть договорів не було роками. Куди дивиться влада, правоохоронні органи, податкова інспекція, допустивши такий безлад? Де закони, які поклали б край зловживанням подібних горе-господарів? Тож люди й створили ініціативну групу, яка звернулася до М. Васильченка з проханням взяти їх під своє крило. Він дав згоду, й у бакаївців з'явилася надія на реальне покращення, бо ж тут і відсоток за паї передбачено вдвоє вищий, і щороку повністю й чітко за них розраховуються, до того ж надають позики.

Варто пояснити, що в цьому мала б бути зацікавлена не так агрофірма «Маяк» (до 6700 гектарів орної землі якої просто додасться ще гектарів 600 сусідніх угідь), як сусідня громада й місцева влада, бо передовсім у них зменшиться соціальна напруженість, поліпшиться економічна ситуація. Та, виявляється, правлять бал чиїсь приватні інтереси, бо влада чи то на районному, чи то на обласному рівні не тільки не сприяє владданню ситуації, а ще й палиці в колеса ставить. Щоб укласти договори, зареєструвати нові правові відносини, потрібно витримати таку бюрократичну тяганину, що й передати важко: за місяць реєструють лише 3 паї, а їх у баївців 160. Не важко порахувати, що «процес» може затянутися років на п'ять, а поля тим часом заростатимуть бур'янами... Невже люди, які вік пропрацювали на землі (декому з них уже за 90), пережили воєнне лихоліття й голодні часи, не мають права розпорядитися своїм же майном і, повіривши обіцянкам, що житимемо по-новому, нарешті

отримати соціальний захист? Бакаївці звернулися з листами до міністра аграрної політики і губернатора Черкаської області, усе ж не втрачаючи надії добитися справедливості.

У цій ситуації проявилася ще одна риса господарювання на селі в сучасних умовах, яку можна назвати соціальною відповідальністю бізнесу. Суть у тому, що розв'язання багатьох проблем, за що відповідає місцева влада, насправді можливе тільки за участю агрофірми. Наприклад, дорогу, якою ми їхали, мали б відремонтувати за бюджетні кошти (до речі, щороку «Маяк» перераховує до бюджету понад 3 мільйони гривень), однак агрофірма зробила це власним коштом, інакше й досі довелось б гробити машини на вибоях, та й соромом було б зустрічати президентів і прем'єрів, котрі не раз відвідували господарство.

Також завдяки агрофірмі в селі є фізкультурно-оздоровчий комплекс, діє будинок культури, гордістю якого є чотири народні колективи художньої самодіяльності, будеться нова церква... Микола Семенович не просто підтримує проголошений курс на передачу повноважень місцевому самоврядуванню, а й вважає, що без цих повноважень, підкріплених, звісно, необхідними ресурсами, жодні перетворення в державі не дадуть позитивних результатів. Тож поки ці зрушення не відбулися, він підставляє своє плече.

Розуміючи наші реалії, М. Васильченко вважає неприпустимим продаж землі сільськогосподарського призначення. За його словами, першими вишикуються за нею ті, хто не збирається на ній працювати, а спробує заробити на перепродажу. Може, колись і з'явиться на ній господар, але для цього потрібні роки. А то й десятиліття – час, якого в нас немає.

– Якщо земля стане товаром, у майбутньому не буде кого одягнути у вишиванку, – застерігає Микола Семенович.

З окремих його висловлювань, оцінок і коментарів, як із мозаїки, ви малювалася досить цілісна картина сучасної дійсності в аграрній сфері. Потенціал таких провідних агрофірм країни, як «Маяк», переконує: завдання, про котрі йшлося на початку нашої розповіді, їм цілком до снаги. Головне, щоб ніхто не заважав працювати – для себе, для села і для держави.